

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Værker i tolv bind 3-7: Komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 3-7: Komedier", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 3-7: Komedier*, udg. af F. J. Billeskov Jansen , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 68. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb05val-shoot-idm140203111137200.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 3-7: Komedier

SCEN. 1.

DOROTHEA

alleene. O en Fortvilelse! hvad kand dog Sorg ey gjøre,
Naar den tar Overhaand? med Skræk jeg faaer at høre,
At Philocyne har sit Huus og Hiem forladt,
Og ønsket udaf Sorg all verdslig Lyst god Nat.
I Verden hun ey meer kand finde nogen Glæde,
I en Udørken hun Melampe vil begræde;
Man nyelig hende saae i Klæder gandske sort
At tage Afskeed og at gaae i Skoven bort.
Mit Hierte brister, naar jeg stiller sligt for Øye,
Jeg derfor vil i Hast til hende mig forføye,
Og aabenbare, at Melampe er ey død,
Men at den hviiler nu i hendes Søsters Skiød.
Slig Tidende skal all Philosophie fordrive,
Saa Hierte-Sorg til Hævn skal strax forvandlet blive.
Jeg glæder mig, at jeg ved saadan Leylighed
Kand aabenbare det, som jeg har nylig seed,
Kand siige det, som jeg ey ellers burde siige;
Thi jeg et Mennesk' er, ja meer, jeg er en Pige,
Som Tausheds Gave af Naturen nægted er,
Men nu det hidde kand, at saadant eene skeer
Af Pligt at siige det som jeg ey burde dølge.
Jeg maa i Skoven da min Jomfrus Fodspor følge,
At vende hende fra sin Eensomhed i Hast,
Og mig tillige at befrie fra Tausheds Last.

69

SCEN. 2.

En traurig Musiqve høres, og Philocyne spatseer i Skoven i en dyb Sørge-Dragt.

PHILOCYNE

Ach Philocyne! all din Trøst er nu at græde,
Du jo forsvunden seer din Vellyst, Hiertens Glæde.
Du ellers ingen Trøst i Verden finder meer;
Thi hvad kand glæde, naar Melampe borte er?
Hvad vederqvæge kand mit høybedrøved Hierte?
Hvad kraftig Lægedom nu lindre kand min Smerte?
All Konst, all Lægedom jeg kun u-nyttig seer,
Thi hvad kand hielpe, naar Melampe borte er?
Hvad Fordeel, Glæde kand saa stor Forliis erstatte?
Hvad Herlighed kand jeg vel mod Melampe skatte?
Jeg med Philosophie mig væbner, men, disvær!
Den ey kand hielpe, naar Melampe borte er.
Jeg nu ved Sælskab, nu ved Harpen, nu ved Bøger
Den sorte Angstes Skye at drive bort forsøger;
Naar Hiertet klemmes mest, da synger jeg og leer,
Omsonst dog strider, naar Melampe borte er.
Nu forestiller jeg den Herlighed for Øye,
Som udaf alle Ting mit Hierte bør fornøye,
Min Polidorus, som mig været har saa kiær;
Men alt er Skygge, naar Melampe borte er.
Jeg hør med Andagt til, naar mine Venner siige:
Melampe borte er, man finder dog dens Liige;

Slig Tale Øret kun, ey Hiertet kommer nær,
Alt er kun Fabel, naar Melampe borte er.
Nu forestilles mig den Haanhed og Vanære,
At lade sig af Sorg for ingen Ting fortære,
Nu forestilles mig min Troes Pligt i sær;
Men intet lindrer, naar Melampe borte er.
Jeg veed, en nedrig Siæl end saadant bør forglemme,
Og at et ædelt Sind derover sig bør skiemme,
Jeg mig fordømmer selv, dog Sorg i Hiertet bær,
Jeg gaaer i Graven, naar Melampe borte er.
Hvert Øyeblik jeg seer Melampe for mig svæve,
Dens spæde høyre Been mod Philocyne hæve,
Som af det ædle Dyr for mig er et Signal,
At udi Skiødet den til Hviile dægges skal.
Jeg udi Tanker mig med Glæde mod dig vender,
Jeg griber til, men faaer kun Skyggen udi Hænder,
Det ikkun er din Geist, du selv er ikke meer,
Jeg i Indbildning seer det som jeg ikke seer.
Om Morgenen jeg dig i Sengen efterleder,
Men finder ikke meer det som mit Hierte glæder;
Naar Bordet dekkes, jeg dig Sted og lave vil,
Erindrer ikke, at du est ey meere til.
Du i min Phantasie, Melampe, eene lever.

71

SCEN. 3.

Dorothea. Philocyne

DOROTHEA.

Naar jeg der tænker paa, mit heele Legem bæver
Ach Jomfru

PHILOCYNE

Hvad vil du?

DOROTHEA.

En Tidend jeg frembær:
Melampe lever, ja hun lever, men disvær

PHILOCYNE

Disvær! hvi saa? siig frem, hvad det disvær betyder

DOROTHEA.

Jeg kand for Rædsel ey.

PHILOCYNE

Tal, naar din Jomfru byder.

DOROTHEA.

Melampe lever, men for eder ikke meer,
hun allerede i Leanders Hænder er.
Han den Luciliæ til Brude-Gave giver

PHILOCYNE

Min Sorg forsvinder og til Hævn forvandlet bliver.

DOROTHEA.

Ach Jomfru!

PHILOCYNE

Tal ey meer, spild for mig ingen Tiid,
Flyv som en Piil i Luft, kald Polidorus hid.

SCEN. 4.

PHILOCYNE

alleene, til den anden Side. Mit Legem er i Brand! jeg inge Raad kand finde
Imod min Vrede, thi mig Hævnen denne Sinde
Ophidset har, ja mig Forstanden taget fra;
En Ilias du har begyndt, Lucilia!

Echo svarer Ja. 72Ja? tør du svare Ja? kryb frem udaf din Hule,
Hvor dit Forræderie dig ey skal længe skiule,
- - - skiule,

Ney Polidorus dig i Hast skal leede op
I Jordens Indvold og paa højest Bierge-Top.
--- Top.

Hvad, tør du toppe end? see hvilken giftig Qvinde!
Troe mig, hvad Søsters Had formaaer, du skal befinde.
Den leer jo allerbest, som imod Enden leer,
Du mange Timer ej mod mig skal toppe meer.
--- meer.

Meer? ney vist ikke meer, du min Achilles kiender,
Min Polidorus, som skal rive dig af Hænder
Det kostbar Bytte, som min Verdens Glæde var,
Det ved Leanders Hielp du mig berøvet har.
- - - røvet har.

Jeg veed det nok, du tør dig deraf selv berømme;
Hvor stor din Ondskab er, man derudaf kand dømmе.
Jeg alt dit heele Huus i Grund seer ødelagt,
Thi hvad kand hindre os? mon din Leanders Magt?
- - - Leanders Magt.

Leanders Magt! Ha ha! paa Sand du kand vel bygge,
Thi din Leander er mod Polidor en Skygge.
--- Polidor en Skygge.

Du det at viide faaer, Udgangen alting gir,
Men troe mig, for dit Huus den Krig Ulykke blir.
- - - Lykke blir.

Trods ey, Lucilia, det gaaer dismeere ilde,
Din Overmod vil dig fortryde, men forsiide,
Dit Huus, Leanders Huus skal begge undergaae,
Jeg udi Lænker seer alt begge for mig staae.
--- staae.

Tør du mig byde staae? Jeg kand for Harm ey tale.

73

SCEN. 5.

Polidor. Philocyne.

POLIDOR

Hvad har min Jomfru her sin Tiener at befale?

PHILOCYNE

Hævn, Polidorus, Hævn! viid at Lucilia
Med Svig og List mig har Melampe taget fra.
Leander Instrument til dette Rov har været,
Luciliæ han nys Melampe har foræret,
Han længe luuret har paa denne kostbar Skat
Og endelig den nu i Hænder faaet fat.
Man maa med væbned Haand fra Fienden Byttet tage,
Thi de med gode ey vil give den tilbage.
Jeg tæres vil af Sorg, hvis jeg ey hævned blir,
Hvis I tilbage mig Melampe ikke gir.
Lad ey Lucilia u-hævnet mig fixere,
Lad hende over mig ey længe triumphere,
Gak Polidorus, gak med væbned Haand derhen,
Skaf med Melampe mig min Lyst, mit Liv igien;
Thi intet kand mig fra mit blodig Forsæt skrekke.
Bryd ind med Stormer-Haand, lad flyde Blod som
Bække,
Viis hermed hvad I mod mig udi Hiertet bær,
At eders Kierlighed ey falsk og sminket er.

POLIDORUS

I tør om intet mig, min Jomfrue, længe bede,
I veed, mit Liv, mit Blod til Tieneste staaer reede;
Naar I mig giver Nik, mig intet skrækker af,
For Philocyne jeg med Glæde gaaer i Grav.
Men see, en Søsters Blod mig bydes at udgyde,
Betænk hvad ont der vil af saadan Gierning flyde!
Leander frelset har mit Liv og er min Ven,
Jeg pligtig er for ham at offre Liv igien.
Skal jeg mit Sværd imod min Vens Indvolde vende?
Skal da vor Venskab saa u-lykkeligen ende?
Til alting brug mit Sværd, men spar mig herudi,
Send mig i Graven, men ey for Forræderie.

74

PHILOCYNE

Ach Philocyne! dig all Verden maa beklage,
At du af Elskovs Skin dig ladet har bedrage.
O Qvinde-Slægt, byg ey paa Løfter meer og Eed!
Naar Prøve gøres skal, da til Koldsindighed
Forvandlet Elskov blir, da Masqven man aftager,
Alt det som før var kiert, man vender Ryg, forsager.
Din Kierlighed, jeg seer og merker, Polidor,
Ey andet er for mig end som en meteor,
I hvis Beskuelse naar meest Behag man finder,
Naar man den prægtigst seer, den i en Hast forsvinder;
Som hoven Sneemoes, der paa Fadet prægtig staaer,
Der lover store Ting, men Munden intet faaer.
Mod Qvinde-Kiøn man med Satyrer Landet fylder,
For Ubestandighed hveranden man beskylder;
Af mit Exempel og af andres man dog seer,
At nu omstunder det er Mandfolks Character.
Hvor gavmild ikke er en Cortisan paa Eeder,
Med hvad Forpligtelser han Vey sig ey bereeder,
Naar Jomfru-Hierter han i Snaren bringe vil!
Men det gaaer herudi som udi Skue-Spill:
Naar Elskov sluttet er, saa Spillet Ende haver,
Man til nye Elskov sig en anden Aften laver,
For Florabella nu man udi Døden gaaer,
Nu for en Phillis man med Sværd for Brystet staaer.
Føer den ey Titul ret af en bestandig Hyrde,
Der for en Nymphe sig hver Aften fast vil myrde?
Hver Beyler om man nu gjør til Comoediant,
Af min Ulykke jeg beviiser det er sandt.
I har, O Polidor, den samme Vey udfundet,

I Philocyne har med Løfter overvundet,
Jeg tænkte, Polidor en ret Mirtillus er,
Jeg Amarillis, som han eene haver kiær;
Men Himmel, jeg til min Ulykke haver læret,
At det ey Kierlighed, men Sminke haver været,
Enhver Forpligtelse en Lokkemad kun var,
Som en u-skyldig Siel i Snaren styrtet har.
75Jeg uden Afskeed gaaer og eder plat forlader,
Den som jeg elskte meest, jeg nu for alle hader,
I Philocyne ey for Øyen meere seer,
Jeg eengang skuffet er, sligt oftere ey skeer.
Hun gaaer bort.

SCEN. 6.

POLIDOR

alleene. Mit Hierte briste vil, mig zitrer alle Lemmer.
Velgierning, Elskov mit tvilraadig Hierte klemmer:
Nu Philocynes Graad for Øyene mig staaer,
Jeg Sværdet trekker; men Velgiernings Lov modstaaer.
Ret ligesom en Eeg mod Øxen, den vil fælde,
Staaer som i Tviilsmaal til hvad Side den vil hælde,
Et saadant saaret Træ mit Hierte nu er Hig,
To stridig Ting i mig paa eengang fører Krig:
Nu Elskov, nu Fornuft i Hiertet triumpherer,
Taknemmelighed nu, nu atter Hævn regierer;
Jeg staaer som Hercules paa en tvilraadig Vey,
Een raaber: Træk dit Sværd, en anden raaber Ney.
Nu trækkes jeg til een, nu til en anden Side
Af to Affecter, som vil Hiertet sønderslide;
Den som skal hævnnes, er min Philocyne, men
Men den, mod hvilken Hævn skal øves, er min Ven,
Hvis store Troeskab jeg mod Polidorus kiender,
Der reddet har tilforn mit Liv af Røver-Hænder.
Skal jeg til Vederlag berøve ham hans Liv?
Ney Polidore, ney, stat kun mod Elskov stiv.
Du underkaster dig kun derved Folkes Domme,
Din Vens Leanders Blod jo over dig vil komme,
All Verden vil med Ret og Skiel citere dig
Som Speyl og Mønster paa en u-taknemmelig.
Men Himmel! skal jeg da min Kiereste forlade?
Skal den, jeg elsker, mig herefter flye og hade?
Skal Philocyne, skal min kiære Fæstemøe
76Af Sorg i Graven gaae og plat u-hævnet døe?
Af heele Verden jeg Barbar vil heller heede,
Før jeg skal Elskovs Pligt mod hende overtræde.
All Verdens Domme jeg fordømmer meget let,
Naar hun frikiender kun og siiger, jeg gjør ret.
Fat, Philocyne! Mod, grem dig ey meer til Døde.
Leander kommer ind. Men jeg Leander seer at komme mig i Møde,
Hans Aasyn slaaer mig og lidt vankelmodig gjør,
Jeg tænker paa hvad han beviiset har mig før.
Indvolde røres og mit Hierte i mig banker;
Men stat, Cupido, bi, driv bort dislige Tanker!
Min Jomfru byder med min Ven at bryde Fred,
Hun raaber: hvæs dit Sverd! jeg være maa bered.

SCEN. 7.

Leander. Polidorus.

LEANDER

Glæd dig, Leander, du din Jomfru har fornøyet,
Du Havnen naaet har, du Hiertet haver bøyet,
Skiønt med Besværlighed, du dog Magneten fandt,
Som Hiertet trækkede, Lucilia du vandt.

POLIDOR

Hold Stand, Leander!

LEANDER

Hvad?

POLIDOR

Glæd dig ey alt for hastig!

LEANDER

Hvo hindre tør min Fryd? hvo er saa overmastig?

POLIDOR

Det Polidorus tør.

LEANDER

Hvi saa?

POLIDOR

Du spør, hvi saa?
Med slig Fripostighed du tør her for mig staae?
Betænk, du haver os Melampe jo berøvet,
Og Philocyne ved slig Rov saa høyt bedrøvet;
Jeg Polidor ey er, du ey Leander meer,
Du Hector est, i mig en fiendsk Achilles seer.
Betænk dig, det jo haardt mod Brodden er at stampe,
Du veedst min Tapperhed, tilbage giv Melampe.

LEANDER

Hold kun med Trusler op, jeg frygter ey din Magt,
Jeg større Heldt end dig i Graven haver lagt.

POLIDOR

Hvad Polidori Arm formaaer, du skal befinde,
Jeg beder dig, at du vil her i dig besinde.
Fortryd din Gierning og Melampe giv igien,
At jeg ey nødes skal at figte mod min Ven,
At Verden ikke mig i Fremtiid skal bebreyde,
Mod min Velgiører at jeg føret haver Feyde.

LEANDER

Du bryde, Polidor, rnaa Venskab; hvor det gaaer,
Saa vær forsikkred, at du ey Melampe faaer.
Af dette eene jeg dig, Polidor, berømmer,
At du tilstaaer din Synd, at du dig selv fordømmer;
Hvis ey Leanders Haand dig slaaer og fælder ned,
Da Himlens Dom, min Ret, din Utaknemlighed.

POLIDOR

Vil du Melampe da os ey tilbage give?

LEANDER

Ney, hos Lucilia Melampe skal forblive.

POLIDOR

kaster sin Handske. See der min Handske, som skal være Tegn til Krig.

LEANDER

Der har du min igjen til samme Tegn for mig.